

dossier didàctic

LA NARANJA MECÁNICA (A Clockwork Orange)

#ServeisEducatius
#FilmotecaEscoles

Filmoteca
de Catalunya

 Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

A partir de Batxillerat/CF

INFORMACIÓ PRÀCTICA

| PÀGINA 2

*FITXA TÈCNICA
SINOPSI*

INTRODUCCIÓ

| PÀGINA 3

PROPOSTA D'ACTIVITATS

| PÀGINA 5

COMPLETEU EL VISIONAT

| PÀGINA 10

Informació pràctica

LA NARANJA MECÁNICA (A Clockwork Orange)

FITXA TÈCNICA

Direcció: Stanley Kubrick

Guió: Stanley Kubrick,
(Novel·la: Anthony Burgess)

Música: Walter Carlos

Fotografia: John Alcott

Interpretació: Malcom McDowell,
Patrick Magee, Michael Bates,
Warren Clarke, John Clive,
Adrienne Corri, Carl Duering,
Paul Farrell, Miriam Karlin,
Philip Stone, Steven Berkoff

Producció: Gran Bretanya-EUA

Any: 1971

Duració: 137 min.

V.O: Anglès

SINOPSI

Ambientada a l'Anglaterra del futur, la del 1995, però vista des del 1965, segueix la vida del líder d'un grupet que té com a grans aficions practicar la violència i la violació i escoltar Beethoven.

Basant-se en la versió americana de la novel·la homònima d'Anthony Burgess (que, a diferència de la versió anglesa, no contenia el redemptor últim capítol del llibre), Kubrick va realitzar un film polèmic que contraposa la violència innata de l'home amb la civilització.

Introducció

STANLEY KUBRICK

Stanley Kubrick va dedicar gairebé cinquanta anys a refinar la seva creativitat. Oferia als espectadors una pel·lícula que complia amb tots els requisits pirotècnics als quals obliga el màrqueting (una cinta de gènere plena d'acció i situada en una localització exòtica), però sense oblidar un discurs soterrat que el públic pogués descobrir només si ho desitjava. Encara que el cinema és un entreteniment de masses, també pot ser una forma d'art.

Així, Kubrick va signar pel·lícules que podien interessar a qualsevol espectador, busqués el que busqués. El director ens ha llegat quatre cintes bèl·liques, dues policíiques, dues de ciència ficció, dos drames d'època, una pel·lícula de terror i dos sobre relacions sexuals.

En una entrevista amb Colin Young, Kubrick va revelar per què recorria sempre a les cintes de gènere: «Un dels atractius de les històries de guerra o de crims és que ofereixen una oportunitat gairebé única de qüestionar a un individu o a la societat actual amb uns valors sòlids acceptats. El públic comprèn aquesta maniobra i això es pot utilitzar com a contrapunt d'una situació humana, individual o sentimental. A més, les guerres són un camp abonat per a la ràpida manifestació de sentiments i actituds. Aquestes cristal·litzen i surten a l'exterior. El conflicte es produeix de forma natural, mentre que, en una situació de menor gravetat, l'hagués hagut d'introduir fent ús d'una o una altra estratagema, fet que semblaria forçat o -encara pitjor- fals».

Els crítics de cinema solen explicar el significat de les pel·lícules en periòdics, revistes o llibres. La seva anàlisi és un exercici intel·lectual que tracta d'interpretar el que van sentir en veure-les. No obstant això, de la mateixa manera que cada lector té una interpretació única de les novel·les que llegeix, cada espectador extreu una visió personal de les pel·lícules que veu.

Una de les prioritats de Kubrick va ser no presentar el seu propi punt de vista sobre el significat de la seva obra, com va confessar a Robert Emmett Ginna en 1960: «Una de les coses que em resulten més difícils en acabar una pel·lícula és que els periodistes o els crítics em preguntin: "Què ha volgut dir?". Espero que no em considerin un presumptuós per utilitzar aquesta analogia, però m'agrada recordar el que T. S. Eliot va contestar a algú que li va preguntar què volia dir amb un poema, crec que era Terra erma. Eliot va respondre: "Volia dir el que he dit. Si hagués pogut dir-ho d'una altra manera, ho hauria fet"».

Això ens porta a una conclusió: per comprendre una pel·lícula de Kubrick cal experimentar-la per un mateix; alguna cosa senzilla perquè, bàsicament, les seves cintes estan compostes d'una sèrie d'imatges i sons combinats per provocar una resposta emocional.

Tothom pot fer-ho, perquè, com Kubrick li va dir a Joseph Gelmis, [...] un camioner d'Alabama, els punts de vista del qual en qualsevol altre tema serien extremadament simplistes, pot escoltar un disc dels Beatles amb el mateix grau d'apreciació i percepció que un jove intel·lectual de Cambridge, perquè les emocions i el subconscient de tots dos són molt més semblants que els seus intel·lectes. El llaç que els uneix és la seva reacció emocional subconscient.

Això explica que en moltes de les obres de Kubrick no hi hagi amb prou feines diàleg i que la història s'expliqui sobretot a través d'imatges, música i sons. cal destacar que, quan els personatges parlen, les seves paraules subratllen la seva relació amb l'entorn i creen un vincle entre ells, com les paraulotes i l'argot dels soldats de *Full Metal Jacket* (1987), els eufemismes evocadors de *Dr. Strangelove, or How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb* (1964) o el nadsat, el llenguatge de carrer d'adolescents que va crear Anthony Burgess en la seva novel·la *The Clockwork Orange* (1971).

Proposta d'activitats

LA NARANJA MECÁNICA (A Clockwork Orange)

Aquest dossier didàctic està elaborat en col·laboració amb l'Olimpíada de Filosofia de Catalunya 2021. Trobareu una proposta d'activitats per a treballar la pel·lícula des d'un punt de vista filosòfic elaborada per Damián Cerezuela Frías, professor de filosofia.

1. Per què et sembla que la pel·lícula es diu A Clockwork Orange? Quina relació té amb la temàtica de l'Olimpíada de Filosofia 2021 (Llibertat versus Seguretat)?

2. Descriu l'entorn familiar i socioeconòmic de l'antiheroi, l'Alex. Fins a quin punt diries que aquest entorn influencia en el seu comportament?

3. Defineix què és la llibertat per a tu. Si la resta de persones defensessin el teu punt de vista, implicaria un grau d'inseguretat perillós per a la ciutadania?

4. Al començament de la pel·lícula, l'ancià colpejat per l'Alex i els seus drugos diu: "Va, pegueu, pegueu, covards fills de puta, que ja no vull viure més en aquest món de merda [...] és un món de merda, perquè deixa que els joves estomaquin els vells com heu fet vosaltres, i ja no hi ha llei ni ordre". Fins a quin punt penses que és necessària la llei i l'ordre per als més febles i per a tothom en general?

5. Hobbes va popularitzar l'expressió llatina *homo homini lupus est* ('l'home és un llop per a l'home'). Aquesta tesi connecta amb els actes horribles que els protagonistes d'A Clockwork Orange són capaços de portar a terme quan estan fora del control de l'Estat. Llegeix el text, explica què vol dir el concepte "poder comú" i comenta les conseqüències que tindria per a la societat la manca de govern, segons Hobbes. Et sembla que el ministre de l'Interior hi estaria d'acord? I tu?

Resulta evident que durant el temps que els homes viuen sense un poder comú que els mantingui intimidats, es troben en la situació que s'anomena guerra, i aquesta guerra és de cada home contra els altres [...]. Tot allò que és conseqüència d'un temps de guerra, en el qual cada home és enemic de l'altre, és, igualment, conseqüència del temps en què els homes viuen sense cap altra seguretat que la que els proporcionen les seves pròpies forces i la seva inventiva.

En aquesta situació no hi ha [...] cap art, ni lletres, ni cap vida social, i el pitjor de tot, la por constant i el perill de la mort violenta, la vida de l'home, solitària, pobre, aspra, brutal i curta.

T. Hobbes, Leviatan

Proposta d'activitats

LA NARANJA MECÁNICA (A Clockwork Orange)

6. Per a Hobbes, hem d'entendre per llibertat “[...] d'acord amb la significació apropiada de la paraula, l'absència d'impediments externs, impediments que sovint poden arrabassar a un home part del seu poder per fer el que li plagui”. En aquest sentit, per al pensador polític del Leviatan, el naixement d'un Estat implica intrínsecament una pèrdua de llibertat a canvi de seguretat i protecció. Hi estàs d'acord? Quanta llibertat estàs disposat a cedir a canvi de quin grau de seguretat?

7. Locke, a diferència de Hobbes, pensa que un Estat no és el contrari de la llibertat de l'estat natural previ al contracte social, sinó el seu perfeccionament, és a dir, allò que ha de garantir millor la preservació de la llibertat i la seguretat per exercir-la. En paraules de Locke:

On no hi ha llei no hi ha llibertat. Perquè la llibertat ha de ser el fet d'estar lliure de les restriccions i la violència d'uns altres, la qual cosa no pot existir si no hi ha llei; i no és, com se'ns diu, una llibertat perquè tot home faci el que vulgui. Perquè qui pogués estar lliure en estar dominat pels capritxos de tots els altres?

J. Locke,
Segon tractat sobre el govern civil

a. Quina idea de llibertat (en sentit negatiu, si seguim la terminologia d'I. Berlin) entre els dos filòsofs concorda millor amb la visió que mostra el protagonista?

b. Fins a quin punt és legítim el monopoli de la violència (Weber) per tal que el govern pugui garantir la seguretat de la ciutadania? La violència permesa als antics amics de l'Alex quan es converteixen en policies és més legítima que l'anterior? Trobes similituds o diferències amb el temps actual?

Proposta d'activitats

LA NARANJA MECÁNICA (A Clockwork Orange)

8. La pel·lícula és un al·legat contra el conductisme, contra el tractament Ludovico, en la mesura que és un mètode científic que serveix per controlar els individus. Gràcies al conductisme, sembla que es podria erradicar l'arrel del mal per sempre: la llibertat; la llibertat d'elecció, per ser més exactes.

a. Descriu el tractament Ludovico. Identifica el tipus de condicionament i fes-ne un esquema.

b. Llegeix l'article titulat "Electrochoques contra la homosexualidad", de Salvador Sagaseta, publicat a El País (30 de novembre de 1979; recuperat de https://elpais.com/diario/1979/11/30/sociedad/312764402_850215.html) i respon les preguntes següents:

- i. Compara el tractament Ludovico amb la teràpia d'aversiò.
- ii. Què vol dir "curar-se" per aquests tractaments ?
- iii. Quins són els riscos polítics d'aquesta teràpia, segons Sagaseta?
- iv. Què és la lobotomia?
- v. En quin famós psiquiatre es va aplicar l'experimentació medicorepressiva?
- vi. Et semblen mètodes adequats en algun cas per viure en una societat més segura? On hi ha el límit? L'ètica té alguna cosa a dir? És possible valorar la moralitat d'un acte si no existeix el lliure albir?

Proposta d'activitats

LA NARANJA MECÁNICA (A Clockwork Orange)

9. Sens dubte, el conflicte clau que travessa la narració audiovisual és entre el lliure albir (llibertat d'elecció, de la voluntat) i l'autocontrol o control que assegura la supervivència —la vida— i la pau general, encara que pugui ser a costa de la felicitat individual. Respon les qüestions següents:

a. El capellà de la presó pregunta: “Us passareu tota la vida en una institució com aquesta, entrant-hi i sortint-ne, o bé escoltareu la Paraula Divina i us adonareu dels càstigs que esperen el pecador impenitent l'altre món, així com també en aquest?”. Quina és la funció de Déu per al capellà en aquest moment?

b. La mirada freudiana il·lumina i ambienta l'adaptació del llibre que fa Kubrick i, en particular, la visió d'una mena d'home en estat natural, representat per l'Alex, especialment. Podries exemplificar la rellevància simbòlica d'Eros i Tànos com a fons fosc que impulsa l'acció descontrolada i ultraviolenta dels drugos? Quin principi mou la depravació innata de l'Alex ('sense llei'): el jo, l'allò o el superjò? Qui representaria el superjò en la pel·lícula? En algun dels dos casos funciona bé el superjò?

c. Al film es veu clarament l'atracció que pot tenir la pèrdua de llibertats (no només externes, sinó fins i tot interna) a canvi de seguretat, control i reducció de la delinqüència. El govern ho explota i no dubta a utilitzar la repressió i la ciència per guanyar-se el favor de l'opinió pública. En aquesta lluita per erradicar la violència, l'Estat ha desenvolupat un tractament experimental que afirma que converteix una persona “dolenta” en “bona”, a més de disminuir les despeses a les presons.

i. Creus que realment l'Alex és més bo al final de la pel·lícula que al començament? I més lliure? En quin sentit penses que sí o que no? (És pertinent comentar que el final de la pel·lícula no és el mateix que el del llibre de Burgess: Kubrick es va basar en una versió sense el capítol final, cosa que afecta especialment la valoració que es pugui fer de la “naturalesa” del protagonista.)

ii. Podem considerar el govern o l'oposició que defensen la tradició de llibertat com a bons i pacífics?

d. Quina opció és millor: “ull per ull” (la llei del talió), com defensa el director de la presó, o intentar convertir la persona que és dolenta en bona de veritat, com afirma que fa el ministre de l'Interior? Creus que és possible la reinserció sincera i segura d'un delinqüent? Com?

Proposta d'activitats

LA NARANJA MECÁNICA (A Clockwork Orange)

10. Prepareu-vos per fer un d'aquests debats:

- a. Penses que els càstigs són útils i adequats en el procés d'aprenentatge cap a l'autonomia i l'autocontrol?
- b. Creus que la violència de la pel·lícula promou l'agressivitat humana i, per tant, una societat més insegura? Cal prohibir-ne la projecció si apareixen grups ultraviolents que en reclamen l'estètica?

11. Tria una dissertació:

- a. Perdem la nostra humanitat si ens priven de l'elecció entre el bé i el mal?
- b. És pitjor que la societat robi a un individu la capacitat de fer el mal que no pas que es vegi obligada a continuar tractant les conseqüències de les seves eleccions?
- c. És possible inhibir realment l'instint agressiu en la conducta de delinqüents reincidents sense limitar-ne la llibertat dràsticament o, fins i tot, definitivament?

Completeu el visionat

BIBLIOGRAFIA I FILMOGRAFIA KUBRICK

2001, una odisea en el espacio (2001: a space odyssey)(BR). [Madrid]: Warner Bros, cop. 2008.

Aguilera, Christian. *Stanley Kubrick: una odisea creativa*. Barcelona: Dirigido, 1999.

Alda, Raúl. *2001: la odisea continúa*. Madrid: Jaguar, DL 2000.

Atraco perfecto (The Killing) (DVD). [S.l.]: MGM Home Entertainment, cop. 2002.

Balagué, Carles. *Grupo salvaje ; Atraco perfecto*. Barcelona: Dirigido, cop. 2002.

Barry Lyndon (DVD). [Madrid]: Warner Home Video, cop. 2001.

Bassetti, Sergio. *La Musica secondo Kubrick*. Torino: Lindau, 2002.

Baxter, John. *Stanley Kubrick: biografia*. Madrid: T&B, cop. 2009.

Bernardi, Sandro. *Kubrick e il cinema come arte del visibile*. Parma: Pratiche, 1990.

Bernardi, Sandro. *Le Regard esthétique ou la visibilité selon Kubrick*. Paris: PUV Université Paris, 1994.

El Beso del asesino (Killer's Kiss) (DVD). [Madrid]: Twentieth Century Fox, cop. 2002.

Bizony, Piers. *2001: filming the future*. London: Aurum, cop. 1994.

Bizony, Piers. *The Making of Stanley Kubrick's "2001: a space odyssey"*. Cologne: Taschen, cop. 2014.

Bonet Mojica, Lluís. *Espartaco ; El Buscavidas*. Barcelona: Dirigido, cop. 1997.

Castro, Antonio ; Díaz, Valentín. *Stanley Kubrick*. San Sebastián: Festival Internacional de Cine, 1969.

Castro, Antonio. *Rebelde sin causa; La Chaqueta metálica*. Barcelona: Dirigido, cop. 1994.

La Chaqueta metálica (Full Metal Jacket) (DVD). [Madrid]: Warner Home Video, cop. 2007.

Chion, Michel. *Eyes wide shut*. London: British Film Institute, 2002.

Chion, Michel. *Kubrick's cinema odyssey*. London: British Film Institute, 2001.

Chion, Michel. *Stanley Kubrick: l'humain, ni plus ni moins*. Paris: Cahiers du cinéma, cop. 2005.

Ciment, Michel. *Kubrick*. Madrid: Akal, cop. 2000.

Corliss, Richard. *Lolita*. London: British Film Institute, 1994.

Cortijo, Javier. *El Chef de Kubrick*. Madrid: T&B, 2005.

Completeu el visionat

Crone, Rainer. <i>Stanley Kubrick: drama and shadows: photographs 1945-1950</i> . London: Phaidon, 2005.	Freixas, Ramon ; Bassa, Joan. 2001: <i>una odisea del espació ; Sopa de ganso</i> . Barcelona: Dirigido, cop. 1994.
D'Alessandro, Emilio. <i>Stanley Kubrick e me: trent'anni accanto a lui: rivelazioni e cronache inedite dell'assistente personale di un genio</i> . Milano: Il Saggiatore, cop. 2012.	García Mainar, Luis M. <i>Narrative and stylistic patterns in the films of Stanley Kubrick</i> . Rochester, NY: Camden House, 1999.
De Paoli, Enzo. <i>Kubrick: il disorientamento dell'individuo</i> . Genova: Erga, 2015.	Ghezzi, Enrico. <i>Stanley Kubrick</i> . Firenze: La nuova Italia, 1983.
Duncan, Paul. <i>Stanley Kubrick: el poeta de la imagen 1928-1999</i> . Madrid [etc.]: Taschen, cop. 2008.	Herr, Michael. <i>Kubrick</i> . Barcelona: Anagrama, 2001.
Espartaco (Spartacus) (DVD). [Madrid]: Columbia Tristar, cop. 2000.	Inteligencia artificial (A.I.) (DVD). Madrid: Warner Bros, cop. 2008.
Eyes wide shut (DVD). [Madrid]: Warner Bros. Entertainment, cop. 2007.	Kagan, Norman. <i>El Cine de Stanley Kubrick</i> . Buenos Aires: Marymar, 1974.
Fear and desire (BR). Valladolid: Divisa Home Video, cop. 2013.	Kagan, Norman. <i>Stanley Kubrick</i> . Barcelona: Lumen, 1976.
La Filosofía de Stanley Kubrick. Jerold J. Abrams (ed.). [S.l.]: Biblioteca Buridán, cop. 2012.	Kämer, Peter. 2001: <i>a space odyssey</i> . London: British Film Institute ; New York: Palgrave Macmillan, 2010.
Flores Giménez, Fernando. <i>Senderos de gloria: obedecer, ¿a qué derecho?</i> Valencia: Tirant lo Blanch, 2005.	Kohn, Bill. <i>Stanley Kubrick</i> . Paris: Cahiers du cinéma, cop. 2010.
Fraisse, Philippe. <i>Le Cinéma au bord du monde: une approche de Stanley Kubrick</i> . [Paris]: Gallimard, cop. 2010.	Kubrick, Stanley. <i>Stanley Kubrick interviews</i> . Gene D. Phillips (ed.). Jackson: University Press of Mississippi, cop. 2001.

Completeu el visionat

BIBLIOGRAFIA I FILMOGRAFIA KUBRICK

Laborda Oribes, Luis. *Kubrick en el laberinto: teoría y crítica de la obra de Stanley Kubrick*. Llinars del Vallès: Quarentena, 2014.

Lardin, Rubén. *El Resplandor: la ola de terror que barrió América*. València: Midons, 1998.

Lasagna, Roberto ; Zumbo, Saverio. *I Film di Stanley Kubrick*. Alessandria: Falsopiano, 1997.

Lasagna, Roberto. *Il Mondo di Kubrick: cinema, estetica, filosofia*. Milano: Mimesis, cop. 2014.

Lerose, Massimo. *Doppio Kubrick : "... e se i suoi 13 film fossero in realtà uno solo?*. Roma: Prospettiva, cop. 2011.

LoBrutto, Vincent. *Stanley Kubrick: a biography*. London: Faber and Faber, 1998.

Lolita (DVD). [Madrid]: Warner Bros. Entertainment, cop. 2011.

The Making of Kubrick's 2001. Jerome Agel (ed.). New York: Signet Book, 1970.

Martín, Miguel Ángel. *2001: un largo camino hacia las estrellas*. Málaga: Centro de Ediciones de la Diputación Provincial de Málaga, 2001.

Morel, Diane. *Eyes wide shut de Stanley Kubrick ou l'étrange labyrinthe*. Paris: Presses Universitaires de France, 2002.

La Naranja mecánica (The Clockwork Orange) (DVD). Madrid: Diario El País, DL 2008.

Naremore, James. *On Kubrick*. London: British Film Institute, 2007.

Nelson, Thomas Allen. *Kubrick: inside a film artist's maze*. Bloomington: Indiana University Press, cop. 1982.

Polo, Juan Carlos. *Stanley Kubrick*. Madrid: JC, 1999.

Raphael, Frederic. *Aquí Kubrick*. Barcelona: Grijalbo Mondadori, 1999.

El Resplandor (The Shinning) (DVD). Madrid: Warner Home Video, cop. 2001.

Riambau, Esteve. *Stanley Kubrick*. Madrid: Cátedra, cop. 1999.

Senderos de gloria (Paths of Glory) (DVD). [Madrid]: Twentieth Century Fox, cop. 2002.

Stanley Kubrick. Frankfurt am Main: Deutsches Filmmuseum, 2004.

Stanley Kubrick. Paris: Rivages, 1987.

Stanley Kubrick: essays on his films and legacy. Gary D. Rhodes (ed.). Jefferson, North Carolina ; London: McFarland, cop. 2008.

Completeu el visionat

BIBLIOGRAFIA I FILMOGRAFIA KUBRICK

Stanley Kubrick: tempo, spazio, storia e mondi possibili. Parma: Pratiche, 1985.

Stanley Kubrick's "Napoleon": the greatest movie never made. Alison Castle (ed.). Köln: Taschen, cop. 2011.

Stanley Kubrick's 2001: a space odyssey: new essays. Robert Kolker (ed.). New York: Oxford University Press, cop. 2006.

Stanley Kubrick's A Clockwork orange. Stuart Y. McDougal. Cambridge [etc.]: Cambridge University Press, 2003.

Teléfono rojo ¿Volamos hacia Moscú? (Dr. Strangelove...) (DVD). Madrid: Columbia Tristar, cop. 2001.

Walker, Alexander. *Stanley Kubrick dirige.* Madrid: Taller de ediciones Josefina Betancor, 1975.

Walker, Alexander. *Stanley Kubrick, director.* London: Weidenfeld and Nicolson, 1999.

Webster, Patrick. *Love and death in Kubrick: a critical study of the films from Lolita through Eyes Wide Shut.* Jefferson, North Carolina ; London: McFarland, cop. 2011.

Wheat, Leonard. *Kubrick's 2001: a triple allegory.* Metuchen, N.J ; London: Scarecrow, 2000.

Tots els llibres, revistes, pel·lícules i bandes sonores citats els trobareu a la Biblioteca del Cinema.

Topogràfic del film:

V 8363

